

บทที่ ๔

คุณค่าของบทเพลงไทยที่มีต่อการดำเนินชีวิต

๔.๑ คุณค่าในการดำเนินชีวิต

สังคมไทยในอดีตดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ จึงมีแต่ความสันติสุข แต่ปัจจุบันสภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อด้านคุณธรรม จริยธรรม แก่เด็ก และเยาวชนมาก ทั้งนี้เกิดจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเยาวชนใช้เทคโนโลยี ในทางที่ไม่สร้างสรรค์ รับค่านิยมที่ผิด ๆ เช่น เสพติดลัทธิบริโภคนิยม ติดการพนัน เกียจคร้าน ไม่มีความซื่อสัตย์ ไม่มีความรับผิดชอบ และขาดความกตัญญู เป็นต้น จึงเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อศีลธรรมจริยธรรมของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้แต่งเพลงบทเพลงไทยจึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

หลักฐานทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับบทเพลงไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับธรรมะทางพระพุทธศาสนานี้ พบว่า มีผู้แต่งเพลงบทเพลงไทยเป็นจำนวนหลายท่านในแต่ละยุค ได้แต่งบทเพลงไทยขึ้น โดยยึดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการแต่ง เพื่อเป็นคติเตือนใจแก่ผู้ฟัง เพลงไทยได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ประเพณีปฏิบัติชอบ ประกอบไปด้วยคุณงาม ความดี มีศีลธรรม ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับการคบหา การใช้วาจา เรื่องความซื่อสัตย์ และเรื่องทั่วไป เป็นต้น ตัวอย่างเช่น เพลงหน้าที่เด็กของวงสุนทราภรณ์^๑

“สาม เชื้อพ่อแม่ครูอาจารย์ สี่ วาจันนั้นต้องสุภาพอ่อนหวาน

ห้า ยึดมั่นกตัญญู หก เป็นผู้รักการงาน”

ในเนื้อเพลงนี้ตรงกับหลักในธรรมมงคลสูตร ถึง ๔ ข้อคือ เชื้อพ่อแม่ครูอาจารย์ตรงกับข้อ (๒๒) ความเคารพ วาจาสุภาพตรงกับข้อ (๑๐) วาจาสุภาสิต ผู้รู้จักการงาน ตรงกับข้อที่ ยึดมั่น กตัญญูตรงกับข้อที่ (๒๕) ความกตัญญู (๑๔) การงานที่ไม่อากูล^๒

เพลง ความซื่อสัตย์

“ความซื่อสัตย์เป็นสมบัติของผู้ดี หากใครไม่มีชาตินี้เอาดีไม่ได้
มีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดถมไป คดโกงแล้วใครจะรับไว้ให้ร่วมทำงาน”^๓

^๑ ออนไลน์ [แหล่งที่มา] : <http://www.youtube.com>. [๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘].

^๒ บ.บ. (ไทย) ๒๕/๗-๘/๕-๙.

^๓ ออนไลน์ [แหล่งที่มา] : <http://meemodel.com>. [๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘].

ความซื่อสัตย์” คือ จริงใจ ไม่คิดคดทรยศไม่คดโกง ไม่หลอกลวง โดยปราศจากเล่ห์เหลี่ยม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลทุกระดับชั้นไว้วางใจ และจะทำให้ตนประสบผลสำเร็จ เกิดความสุข ความเจริญในหน้าที่การงาน และกิจการต่างๆ ความซื่อสัตย์ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งต่อการ ดำรงชีวิต ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งว่าด้วยความซื่อสัตย์ และส่งเสริมความซื่อสัตย์ดังที่มีข้อความปรากฏ ในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรคว่า บุคคลได้เกียรติ (ชื่อเสียง) เพราะความสัตย์บุคคล เมื่อให้ยอมผูกมิตรไว้ได้^๔

๔.๑.๑ คุณค่าในการคบหาสมาคม

การคบหาสมาคมเป็นกิจกรรมของมนุษย์ในโลกนี้ทุกยุคทุกสมัย คุณธรรมจริยธรรมในเรื่อง การคบหาสมาคม ก็มีให้ปฏิบัติ สิ่งที่ดีที่เป็นมงคลทางพระพุทธศาสนา ให้มาอยู่ข้อที่หนึ่ง การคบคนดี ถือว่าเป็นบุญพหุณิมิตอันดีเป็นเบื้องต้น ที่จะทำให้เราถือเป็นแบบอย่างไปสู่ความสำเร็จ นำไปสู่ความดี หลักพุทธธรรมในมงคลข้อที่ ๑ และ ข้อที่ ๒ กล่าวไว้ว่า การไม่คบคนพาลเป็นเพื่อน , การคบบัณฑิตเป็น เพื่อน^๕ เพื่อน หมายถึง ผู้ที่รักใคร่ชอบพอกัน แล้วกระทำความดีต่อกัน เพื่อให้อยู่ร่วมกันได้ ทั้งทางลับ และเปิดเผยโดยไม่เลือกเพศ วัย ความรู้ ชาติ ศาสนา และไม่มีใครคิดร้ายต่อกัน การคบคนพาลย่อมนำ ผลเสียมาสู่ตัวเรา ย่อมเป็นศัตรูต่อเรา

ตัวอย่างในบทเพลงไทยว่า ด้วยเรื่องของการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการคบหา ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เพลงลูกทุ่ง

เพลงแม่พิมพ์ของชาติ พุ่มพวง ดวงจันทร์

แสงเรืองเรืองที่ส่องประเทือง อยู่ทั่วเมืองไทย

คือแม่พิมพ์อันน้อยใหญ่โอ้ครูไทยในแดนแหลมทอง

เหนื่อยยากอย่างไรไม่เคยบ่นไปให้ใครเขามอง

ครูนั้นยังลำพองในเกียรติของตนเสมอมาที่ทำงานขางสุดกันดารในป่าดงไพร

ถึงจะไกลก็เหมือนใกล้เร่งรีบไปให้ทันเวลากลับบ้านไม่ทัน.....

ในบทเพลงแม่พิมพ์ของชาติ สะท้อนให้เห็นคุณค่าในการดำเนินชีวิตเรื่องการคบหา สมาคมในข้อที่ว่า “แสงเรืองเรืองที่ส่องประเทือง อยู่ทั่วเมืองไทยคือแม่พิมพ์อันน้อยใหญ่โอ้ครูไทยใน แดนแหลมทองเหนื่อยยากอย่างไรไม่เคยบ่นไปให้ใครเขามอง” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูเป็นผู้ที่ศิษย์ควรคบหา เป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่คบหาสมาคมกับแล้วจะได้ความรู้ได้อย่างไร

๒. เพลงลูกกรุง

เพลงหนูเอย ของวงสุนทราภรณ์

หนูเอยหนูจงฟัง

พี่จะสอนพี่จะสั่งหนูจงฟังเอาไว้ให้ดี

หนูเอยสมัยนี้ เป็นสมัยที่เอาดีกันด้วยปัญญา

หนูอย่าซุกซน

จงอดและจงทนหนูจงบ่นท่องวิชา

ในกายภาคนหน้า

จะได้ฟังวิชาปัญญาจะเฟื่องฟู

^๔ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๔๖/๓๕๓.

^๕ พระสิริมังคลาจารย์, มังคลัตถทีปนีแปล เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้า ๑๙.

หนูเอยหนูจงเพียร	หนูจงเล่าหนูจงเรียนหนูจงเพียรหาความรู้
หนูเอยจงคิดดู	หากมีใครลบลู่แล้วหนูจะโทษใคร
หนูเร่งเร็วพลัน	จงบากและจงบันหนูจงหมั่นอย่าท้อใจ
หนูเอยจะบอกให้	ปลูกปัญญาเอาไว้เรียนไปให้เชี่ยวชาญ
หนูเอยอย่าเกเร	หนูอย่าเที่ยว หนูอย่าเตร่ อย่าเสเพลประพติพาล
หนูเอยอย่าเกียจคร้าน	หมั่นเล่าเรียนเขียนอ่านคบพาลจะเสียคน
หนูอุปการดี	เป็นศักดิ์และเป็นศรีทั้งเป็นที่น้อมกมล
หนูจะไม่อับจน	แต่จงเลือกคบคนแล้วตนจะรุ่งเรือง
หนูเอยหนูฟังว่า	เพราะสติเพราะปัญญานั้นจะพาให้กระเดื่อง
หนูเอยชาติบ้านเมือง	จะเจริญรุ่งเรืองก็เนื่องด้วยเด็กไทย
แม้ชาติต่างแดน	มาหมั่นหรือมาแกลนหนูไม่แค้นบ้างหรือไร
บ้านเมืองเจริญได้	อยู่ที่เด็กของไทยมิใช่ใครอื่นเลย

ในบทเพลงหนูเอย สะท้อนถึงคุณค่าในการดำเนินชีวิต เรื่องการคบบัณฑิต เชื้อฟังคำที่ท่านแนะนำสั่งสอน เมื่อยังเป็นเด็กหรือยังอยู่วัยเรียนก็เพียรหาความรู้ เมื่อเติบโตในภายหน้าจะได้มีวิชาความรู้ติดตัว เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ไม่เป็นสร้างปัญหาให้แก่สังคม

บทเพลงมิตรแห่งความดี สมยศ ทัศนพันธ์

น้ำใจ แห่งมิตรอันควรอารีก็คือคนที่ เขามีเมตตา
รู้ จักเกื้อกูล ต้องอุดหนุน ซึ่งกันดังว่า
ต้องทำใจ รักกันไว้ ดีกว่า.....

ในบทเพลงมิตรแห่งความดีสะท้อนถึงคุณค่าในการคบหา มิตรแท้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ (๑) ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว (๒) ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว (๓) เมื่อมีภัยก็เป็นพี่ที่พึ่งพำนักได้ (๔) ไม่ละทิ้งในยามอันตราย (๕) นับถือตลอดถึงวงศ์ตระกูลของมิตร^๖

๓.เพลงเพื่อชีวิต

เพลงบัวลอย วงคาราบาว

เจ้าเพื่อนยากทำไมจากข้าเร็วเกินไป
บัวลอยไปอยู่ที่ไหนเคยรู้บ้างไหม
โปรดคิดคำนึงถึงบัวลอยบัวลอยเขาเป็นชายหนุ่ม
ตาเหล่หลังงุ้มเต๋อๆด่าๆรูปร่างแม้ไม่โสกา
จิตใจล้ำฟ้าดังสมญาบัวลอยเป็นเพื่อนคุย
ยามเพื่อนหัวเหวเป็นพ่อครัว
ยามเพื่อนหิวโหยเป็นหมอใหญ่
ยามเพื่อนโอดโอยหาทุกข์ยา
มารักษาบรรเทา บัวลอย ถึงวัยเกณฑ์ทหาร

^๖ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๑๕.

พิกลพิการยังดีหนึ่งประเภทสอง
 อาสารับใช้ชาติพี่น้องหัวใจคับพอง
 กล้าหาญอดทนเป็นคน นักเอาเบาสู้
 อุทิศให้มานะอดทนช่วยเหลือเพื่อนๆทุกคน
 ร่วมแต่ทุกข์สุขไม่สนใจ.....

คุณค่าในการดำเนินชีวิตที่ปรากฏในบทเพลงบวलयคือการคบของมิตรแท้ ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ (๑) ป้องกันมิตรผู้ประมาทแล้ว (๒) ป้องกันทรัพย์ของมิตรผู้ประมาทแล้ว (๓) เมื่อมีภัยก็เป็นที่พักพิงกันได้ (๔) ไม่ละทิ้งในยามอันตราย (๕) นับถือตลอดถึงวงศ์ตระกูลของมิตร^๗

สรุปได้ว่า จากหลักฐานทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการคบหา นั้น พบว่า การคัดเลือกคบคนนั้น เป็นสิ่งสำคัญของสังคมไทยในปัจจุบัน เพราะการเจริญก้าวหน้าทางใด ๆ จะต้องพบปะกับคนหมู่มาก “รู้หน้าไม่รู้ใจ” ดังนั้นการคบหาจึงเป็นสิ่งสำคัญ เราจะได้ดีได้ชั่ว ร่ำรวยหรือยากจนก็เพราะคน ด้วยเหตุนี้ พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้เลือกคบคนไว้ในมงคลข้อที่ ๒ ในข้อที่ว่า “บัณฑิตานัญจ เสวนา เอตัมมังคะละมุตตะมัง หมายถึง การคบบัณฑิตเป็นมงคลอันสูงส่งตนนั้นเอง”

๔.๑.๒. คุณค่าในการใช้วาจา

วาจา หมายถึง คำพูด เราต้องพูดคำที่อ่อนหวาน พูดวาจางาม และพูดแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์ การพูดคำที่ดีงาม เป็นการดี การพูดถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคม ดังปรากฏใน พระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิคาย มัชฌิมปณณาสกที่พระองค์ตรัสแก่ สามเณรราหุล ว่า

ราหุล เธอเห็นน้ำที่เหลือน้อยหน่อหนึ่งในภาชนะนี้หรือไม่ ” ทูลว่า “เห็นพระเจ้าข้า ” จึงตรัสต่ออีกว่า “คนที่ทูลเท็จทั้งที่รู้อยู่ ก็มีคุณธรรมของสมณะเหลือน้อยเหมือนอย่างนั้น ” ตรัสถามต่อไปว่า “เธอเห็นเราเทน้ำหน่อหนึ่งนั้นทิ้งไปแล้วไหม ” สามเณรทูลว่า “เห็น ” ตรัสถามว่า “คนที่ไม่มี ความละเอียดในการกล่าวเท็จทั้งที่รู้ ก็เป็นคุณธรรมของสมณะออกเสียเหมือนอย่างนั้น ” แล้วทรงคว่ำภาชนะลง ตรัสถามว่า “เธอเห็นภาชนะนี้คว่ำแล้วไหม ” สามเณรทูลว่า “เห็น ” พระพุทธองค์ตรัสว่า “คนที่ไม่มี ความละเอียดในการพูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ คุณธรรมของสมณะของเขาก็ชื่อว่าคว่ำไปแล้ว เหมือนอย่างนั้น ” แล้วก็ทรงหงายภาชนะขึ้น ตรัสถามว่า “เธอเห็นภาชนะนี้ว่างเปล่าไหม ” สามเณรทูลว่า “เห็น ” พระพุทธองค์ตรัสว่า “คนที่ไม่มี ความละเอียดในการพูดเท็จทั้งที่รู้อยู่ คุณธรรมของสมณะของเขาก็ว่างเปล่า เหมือนอย่างนั้น ” ตรัสถามอีกว่า “ราหุล แวนมีประโยชน์อย่างไร ” ทูลตอบว่า “มีประโยชน์ สำหรับสองดู พระเจ้าข้า ” พระพุทธองค์ตรัสว่า “อันนั้นเหมือนกัน ราหุล บุคคลควรพิจารณาเสียก่อนจึงจะกระทำความกรรมด้วยกาย วาจา และใจ ”^๘ พระองค์เห็นว่าการพูดเป็นสิ่งที่สำคัญ

^๗ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๐/๒๑๕.

^๘ พระสิริมงคลจารย์, มงคลัตถกที่ปิเนแปล เล่ม ๑, หน้า ๑๙.

^๙ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๐๗/๑๑๗.

ดังนั้น เราควรปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมด้านการพูด ให้เกิดให้มีขึ้นแก่นักเรียน และเยาวชน เพื่ออนาคตที่ดีของชาติต่อไป

ตัวอย่างบทเพลงไทยที่ว่าด้วยเรื่องของการดำเนินชีวิตว่าด้วยเรื่องของวาจา ดังต่อไปนี้ คือ

๑. เพลงลูกทุ่ง

เพลง คาทามหานิยม ขับร้องโดย : ยอดรัก สลักใจ

โอมจะเปาคาถา มหาระรวย	ดลหัวใจคนสวย ให้มาหลงเสน่ห์
ทั้งสาวใหญ่ สาวเล็ก ทั้งนางเอกลิเก	ทั้งแม่ค้าหาบเร่ ทั้งที่อยู่โรงงาน
โอม จะเสกคาถา ลงนะหน้าทอง	ให้ฉันมีชื่อก้อง อยู่ทั่วทุกมุมบ้าน
อย่าให้ต้องอกหัก ให้คนรักนานนาน	เป็นขวัญใจชาวบ้านทั่วถิ่นฐานเมืองไทย
ภาวนา ท่องคาถาทั้งปี	พบคนใจดี แล้วจะไม่มีแฟนใหม่
ผลบุญ เกื้อหนุนนำใจ	ถ้าบอกรักใคร แล้วขออย่าให้เบื่อเรา
โอม ว่าเปาคาถาหาอะไร	แฟนผมมีรักใหม่ สิ้นสดใส แสนเศร้า
มัวหลงเชื่ออาจารย์ คิดว่าท่านช่วยเรา	ผมก็เลยต้องเศร้า เลยเลิกเปาคาถา
โอมว่าเปาคาถาหาอะไร	แฟนผมมีรักใหม่ สิ้นสดใส แสนเศร้า
มัวหลงเชื่ออาจารย์ คิดว่าท่านช่วยเรา	ผมก็เลยต้องเศร้า เลยเลิกเปาคาถา ^{๑๐}

จากบทเพลง คาทามหานิยม กล่าวถึง คาถา แปลว่า คำเสกเป่าที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ มหา แปลว่า ยิ่งใหญ่ เสน่ห์ แปลว่า ลักษณะชวนให้รัก คาทามหาเสน่ห์ แปลว่า ลักษณะชวนให้รัก จากคำเสกเป่าอันถือว่าศักดิ์สิทธิ์ หนึ่งในลักษณะชวนให้เป็นที่รักของผู้อื่นก็คือ เสน่ห์ทางวาจา ซึ่งสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตัวเอง ดุจมีมนต์คาถามหาเสน่ห์ โดยไม่ต้องพึ่งพาอาจารย์เด่นดังที่ไหนมาเสกเป่าให้เสียเวลา ใน มงคล ๓๘ ประการนั้น พระพุทธองค์ทรงแสดงหลักประพฤติปฏิบัติทางวาจา นั่นคือ การกล่าววาจาอันเป็นสุภาษิต ซึ่งจัดอยู่ในมงคลลำดับที่ ๑๐ วาจาสุภาษิต ^{๑๑}มีความหมายเดียวกับปิยวาจา คือ คำพูดหรือวาจาที่น่ารัก น่านิยม ทุกถ้อยคำที่พูดแสดงถึงความรัก ความปรารถนาดี มีประโยชน์ต่อผู้ฟัง แม้คำแนะนำตักเตือน ก็สุภาพอ่อนโยน เพราะเป็นถ้อยคำที่กล่าวด้วยจิตที่มีเมตตา

วาจาสุภาษิต หรือ ปิยวาจา ประกอบด้วยลักษณะ ดังนี้ คือ

๑. ต้องเป็นคำจริง เมื่อมีเหตุสำคัญที่ต้องพูด ก็กล่าวโดยไม่ปั้นแต่งเรื่องราว ไม่เสริมความ ไม่อำความให้คลาดเคลื่อนจากความจริง
- ๒ . ต้องเป็นคำสุภาพอ่อนโยน เมื่อเอื้อนเอ่ยวาจาครั้งใด ก็ต้องมีความไพเราะในถ้อยคำที่กลั่นออกมาจากน้ำใจอันบริสุทธิ์ ไม่มีคำหยาบ คำด่า คำประชดประชัน คำเสียดสี ซึ่งฟังแล้วชวนให้ระคายหู
๓. ต้องเป็นถ้อยคำที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดผลดีต่อผู้พูดและผู้ฟังอย่างแท้จริง แม้คำพูดนั้น จะเป็นคำจริง และกล่าวออกไปด้วยถ้อยคำสุภาพ หากไตร่ตรองแล้วว่าถ้าพูดออกไปแล้วก็ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ กลับจะทำให้เกิดโทษมาแทน ก็ไม่ควรพูด

^{๑๐} ออนไลน์ [แหล่งที่มา] : <http://www.youtube.com>. [๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘].

^{๑๑} พระสิริมังคลาจารย์, มงคลัตถิปปินแปล เล่ม ๒, หน้า ๒.

๔. ต้องเป็นถ้อยคำที่ออกมาจากจิตที่มีเมตตา อันเป็นจิตบริสุทธิ์ ยังประโยชน์แก่ผู้ฟังเพื่อให้ได้รับความสุข ความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ถึงแม้ว่าคำพูดนั้นจะเป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่ดี มีประโยชน์ หากผู้พูดมีความโกรธ ความริษยา ซึ่งเป็นจิตอันไม่บริสุทธิ์ ก็ไม่สมควรพูด เพราะถ้อยคำที่กล่าวออกมาจากจิตที่ขุ่นมัว อาจก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงได้

๕. ต้องเป็นถ้อยคำที่พูดถูกกาลเทศะ แม้คำพูดนั้นจะเป็นคำจริง เป็นคำสุภาพ เป็นคำพูดที่ดี มีประโยชน์ และพูดด้วยจิตที่มีเมตตา แต่ถ้าพูดผิดจังหวะโอกาส พูดไม่ถูกกาลเทศะ ก็จะก่อให้เกิดความเสียหาย กลายเป็นประจานผู้อื่นไป วาจาหรือถ้อยคำนั้นมีพลังอันน่าอัศจรรย์ สามารถทำให้คนรักหรือชังก็ได้^{๑๒}

พระพุทธองค์ทรงปรุ้งธรรมโอสธชื่อ วาจาอันเป็นสุภาสิต เพื่อให้บุคคลเกิดสติปัญญา พิจารณาไตร่ตรองว่าจังหวะเวลาไหนสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด เพราะถ้อยคำที่พูดออกไปแล้ว นั้นจะเรียกคืนกลับมาแก้ไขอะไรไม่ได้อีกเลย วาจาสุภาสิต เป็นธรรมโอสธควรลืมนสทุกครั้ง ๆ ละ ๑ ข้อไว้ตะก่อนเอื้อนเอ่ยวจีใดๆ ออกไป มีสรรพคุณทางยา ทำให้ทุกวจีที่เอ่ยออกไปนุ่มนวลไพเราะน่าฟัง เปรียบดั่งมธุรสวาจาจับจิตประทับใจ เป็นที่ชื่นชอบ ชื่นชม น่ายินรักใคร่ของทุกหมู่ชน

๒. เพลงเพื่อชีวิต

เพลงปลาใหญ่ปลาน้อย วงคาราบาว

แสงธรรมนำพาดังแสงทองเอื้อเพื่อแผ้วแผ้วถื่นพี่น้อง
เมตตาคำจุนโลกนะพี่น้องไม่เป็นคนรกลูกต่างเป็นเพื่อนเป็นพ้อง
หัวใจจะอิมเอบเป็นสีทองศรัทธาก็จะมาเป็นกายเป็นกอง
ปลาใหญ่เป็นเพื่อนปลาน้อยสัตว์ใหญ่เป็นเพื่อนสัตว์น้อย
เป็นกฏเกณฑ์.....

ในบทเพลงปลาใหญ่ปลาน้อย สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าในเรื่องกล่าววาจาที่ให้เกิดความสามัคคีกันในกลุ่มของผู้ที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกันมิให้เกิดความแตกแยกในประโยคที่ “ปลาใหญ่เป็นเพื่อนปลาน้อยสัตว์ใหญ่เป็นเพื่อนสัตว์น้อยเป็นกฏเกณฑ์.....”

เพลงถึกควายทุย ภาค ๙ วงคาราบาว

นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่แต่โบราณ
มิได้บอกเลยว่าชีวิตยั่งยืนเป็นอมตะสิ่งที่เกิดมาล้วนต้องแตกดับ
สรรพสิ่งป่นสลายกลายเป็นผงธุลีกระดูกกองดังภูเขา
น้ำตาแห่งความจำพราหมากมายดังท้องทะเล
สิ่งที่หลงเหลืออยู่มีเพียงชื่อใครเลยจะรอดพ้นวัฏจักร

เพลงถึกควายทุย ได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของเพลงในเรื่องกล่าววาจาจริงจังของนักปราชญ์โบราณในคำที่ว่า “นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่แต่โบราณมิได้บอกเลยว่าชีวิตยั่งยืนเป็นอมตะสิ่งที่เกิดมาล้วนต้องแตกดับ” ดังนั้น เราจึงต้องดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท

สรุปได้ว่า การดำเนินชีวิตว่าด้วยเรื่องของวาจา วาจาจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม วาจา หรือคำพูดที่พูดออกมาแล้วต้องเป็นคำจริง ไม่เสแสร้งแกล้งพูด ไม่เสกสรรปั้น

^{๑๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๕๒/๓๒๔.

แต่ง ไม่ปั้นน้ำเป็นตัว คำพูดที่แสดงถึงความซื่อสัตย์เหล่านี้ จึงเป็นคำพูดที่เป็นอมตะ มีอยู่ในนักปราชญ์ราชบัณฑิต เมธีชนทั้งหลาย เป็นสัจจะชั่ววันรัตนธรรมาศ มีผู้คนนับถือโดยไม่เคลือบแคลงสงสัย เพราะเขาดำรงอยู่ในคำสัจ

๔.๑.๓ คุณค่าความเชื่อในเรื่องบุญและบาป

๑. เพลงลูกทุ่ง

เพลงบวชแทนค่าน้ำนม ไวพจน์ เพชรสุพรรณ

บางคน ตะโกนด่าว่าพ่อแม่

มันบาปแท้ มือเท่าใบตาลใหญ่ปากจะเท่า รูเข็ม

ช่างน่าอายเพราะบาปร้าย รุนแรงแสงซัด

ในบท เพลงบวชแทนค่าน้ำนมสะท้อนถึง คุณค่าในความเชื่อเรื่องของผลแห่งบาปว่า การด่าพ่อแม่มันบาปแท้ มือเท่าใบตาลใหญ่ปากจะเท่า รูเข็ม ซึ่งเป็นการสอนให้เยาวชนหรือผู้ฟังทั่วไปได้เกิด ความละอายเกรงกลัวต่อผลบาป ไม่กล้าด่าผู้เป็นบุพการีของตนเท่าสอนให้กตัญญูไปในตัว

เพลงบวชพระดีกว่า ไวพจน์ เพชรสุพรรณ

โลกนี้ไม่มีอะไรแน่ผันแปรเรื่อยไป

ลำบากยากใจไม่วายเว้นวันวันวายเหลือดีไม่มีสงบ

มีแต่รบราฆ่าฟันอายุคงสั้นเข้าไปทุกที..ขอยึดธรรมะบวชพระดีกว่า

หาทางสงบใจตัดโลภหลงไปไม่ขอไยดีดังพุทธองค์ท่านทั้งสมบัตินุชแต่

แน่ชัดตัดใจหนีขอบวชอีกทีหาที่สงบใจ..บวชให้พ่อแม่

ให้แต่ผู้มีพระคุณพี่ป้าน้าอาทำบุญขอขอบคุณบวชยกบุญให้....

ในบทเพลง เพลงบวชพระดีกว่า ไวพจน์ เพชรสุพรรณ สะท้อนถึงคุณค่าในความเชื่อเรื่อง ของผลบุญในประโยคที่ว่า “ ขอยึดธรรมะบวชพระดีกว่าหาทางสงบใจตัดโลภหลงไปไม่ขอไยดีดังพุทธ องค์ท่านทั้งสมบัตินุชแต่แน่ชัดตัดใจหนีขอบวชอีกทีหาที่สงบใจ ..บวชให้พ่อแม่ให้แต่ผู้มีพระคุณพี่ป้าน้า อาทำบุญขอขอบคุณบวชยกบุญให้ ” ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังเกิดความซาบซึ้งในเนื้อหาว่า ผลบุญมีจริง สามารถนำมาใช้กับการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

เพลงดาวลูกไก่

“จอมนราพิสุทธ์ ท่านสอนพุทธบริษัทเป็นธรรมะปรมาตม์ อ่างถึงอำนาจกรรมเก่า”

ในประเด็นนี้ถูกต้องและตรงกับพระพุทธพจน์ที่ว่า “กรรมจำแนกสัตว์ให้ทราบและประณีตต่างกัน”^{๑๓}

คุณค่าแห่งหลักธรรมที่ปรากฏในเพลงดาวลูกไก่อันนี้ผู้แต่งพยายามเน้นเรื่องกรรมเก่าหรือการทำดีทำชั่ว จึงสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปในเนื้อเพลง เพื่อเป็นอุบายให้คนเลิกทำกรรมชั่ว เพราะความชั่วนั้น บุคคลทำแล้วย่อมเดือดร้อนภายหลัง ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลทำ กรรมใดแล้ว ย่อมเดือดร้อนใจในภายหลัง ร้องไห้น้ำตานองหน้า เสวยผลกรรมอยู่ กรรมนั้นชื่อว่า เป็นกรรมไม่ดี”^{๑๔} “คนที่ทำกรรมไม่ดี จะเป็นทางกาย วาจา หรือใจก็ตาม กรรมนั้นจะติดตามผู้นั้นไปตลอดทั้งชาตินี้ และชาติหน้า จนกว่ากรรมนั้นจะเป็นโอสิกรรม หรือกรรมที่ไม่ให้ผลแล้ว นอกจากนี้คำสอนทาง

^{๑๓} ชุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๕๖/๔๒๕.

^{๑๔} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๖๗/๔๘.

พระพุทธศาสนาจะเน้นให้เข้าใจเรื่องกรรมว่า สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมใดก็ตามที่เขาทำลงไป ดีหรือชั่วก็ตาม เขาย่อมจะเป็นทายาทแห่งกรรมนั้น^{๑๕} และกรรมนั้นจะส่งผลให้มีได้รับความเดือดร้อนในชีวิตดังที่ปรากฏในเพลงดาวลูกไก่ และสามารถนำมาเป็นอุบายในการทำความดีได้ก็คือ การนำเอาหลักคำสอนที่ว่ามนุษย์เกิดล้วนมีกรรมเป็นของตน แต่การมีกรรมไม่ได้หมายความว่า เราจะต้องยอมแพ้กับกรรม แต่ควรที่จะต้องผลิพ้นจากความเข้าใจเรื่องเวรกรรมที่ถือเป็นกรรมเก่า ให้หันมาสร้างกรรมใหม่ คือสร้างคุณความดี คือทาน ศีล ภาวนา ขึ้นให้มากกว่าการสยออยู่กับอำนาจของกรรมเก่า แต่ควรพัฒนาตนเองให้มีคุณค่า และสามารถหาหลักธรรมมาปฏิบัติสำหรับพึ่งตนเองได้

๒. เพลงลูกกรุง

เพลง บาปบุญ มีจริง ของวงสุนทราภรณ์

๑. เรื่องผลของบุญ

ในประเด็นเรื่องของผลบุญในบทเพลงบาปบุญมีจริงของวงนักร้องสุนทราภรณ์ในประโยคที่ว่า

“ ผลบุญหนุนส่งให้ดำรงสดใส มุ่งหวังสิ่งใดได้ดังจิตทุกครา
ผลบุญปางเก่าช่วยปิดเป่าความทุกข์ หมดบาปเกล้าเร้ารักก็สุขสราญ
ผลบุญนำให้สุขหทัยเบิกบาน สิ้นทุกข์สุขปราณครองสุขนั้นสมใจ ”

จะเห็นได้ว่าประเด็นนี้เป็นการประยุกต์หลักธรรมลงในบทเพลงอีกประการหนึ่งด้วย ในข้อที่ว่าเมื่อกรรมดี (ผลบุญ) ส่งผลบุคคลย่อมได้สิ่งที่ปรารถนาทุกประการ ประสบแต่ความสุขจะทำการสิ่งใดที่เป็นไปในทางที่ชอบย่อมได้ไม่ผิดหวัง เพื่อให้ไม่ประมาทในการทำกุศลกรรมยิ่งๆ ขึ้นไป ซึ่งจะทำให้ชีวิตไม่ตกต่ำ หรือตกในทางที่ชั่ว ดังมีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปปริณัยสก ว่า

กรรมดีที่บัณฑิตทำ คือ การประพฤติกายสุจริต การประพฤติวจีสุจริต การประพฤติมโนสุจริต ไว้ในกาลก่อน ย่อมคุ้มครอง ป้องกันบัณฑิตผู้อยู่บนตั่ง บนเตียง หรือนอนบนพื้น เปรียบเหมือนเงาของยอดภูเขาใหญ่ ย่อมบดบัง ครอบคลุมแผ่นดินใหญ่ในเวลาเย็น แม้ฉันใด กรรมดีที่บัณฑิตทำ คือ การประพฤติกายสุจริต การประพฤติวจีสุจริต การประพฤติมโนสุจริตไว้ในกาลก่อน ก็ฉนั้นเหมือนกัน ย่อมคุ้มครอง ป้องกันบัณฑิตผู้อยู่บนตั่ง บนเตียง หรือนอนบนพื้นดินในสมัยนั้น ในเรื่องนั้น บัณฑิตมีความคิดอย่างนี้ว่า ‘ เราไม่ได้ทำความชั่วไว้หนอ ไม่ได้ทำกรรมหยาบช้าไว้ ไม่ได้ทำกรรมเศร้าหมองไว้ เราทำแต่ความดี ทำแต่กุศลทำแต่ที่ป้องกันสิ่งน่ากลัวไว้ เราตายแล้วจะไปสู่คติของผู้ไม่ได้ทำความชั่วไว้ ไม่ได้ทำกรรมหยาบช้าไว้ ไม่ได้ทำกรรมเศร้าหมองไว้ ทำแต่ความดี ทำแต่กุศล ทำแต่ที่ป้องกันสิ่งน่ากลัวไว้ ’ เขาย่อมไม่เศร้าโศก ไม่ลำบากใจ ไม่รำไร ไม่ทุบอกคร่ำครวญไม่ถึงความหลง ไหล^{๑๖} และดังที่มีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรคว่า “บุคคลทำกรรมใดแล้วไม่เดือดร้อนในภายหลัง มีจิตใจแช่มชื่นเบิกบานได้รับผล

^{๑๕} ดูรายละเอียดใน อัง.ฉก. (ไทย) ๒๒/๔๗/๑๐๐.

^{๑๖} ม.ม. (ไทย) ๑๔/๒๕๕/๓๐๑.

นรกมีแน่และสวรรค์ก็จริง เตือนใจไว้ทั่วถึงจะนั่งอยู่ไย
ผลบุญควรสร้างบุกเบิกทางเข้าไว้ ชีพลับเมื่อใดไปสวรรค์ชั้นพรหม ”

ในประเด็นนี้มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในข้อที่ว่าความเชื่อในการทำกุศลไว้เพื่อเป็นเสบียงในโลก การทำบุญในชาตินี้ จึงเป็นวิธีการของความไม่ประมาท เป็นการเตรียมความพร้อมไว้สำหรับความเป็นอยู่ในภพหน้า หรือชีวิตหลังความตาย ให้มีความสุขสบาย หรือบรรลุความปรารถนาสูงสุดตาม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และเป็นการไม่ปฏิเสธนรก สวรรค์ ทำดี ได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว กล่าวคือ ถ้าทำกรรมชั่วคือประทุพผิตในหลักศีล ๕ ย่อมไปสู่อบาย ในทางตรงกันข้ามเมื่อประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วย่อมไปสู่สุคติคือสวรรค์ ดังมีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ที่พระโอรณกเถระทั้งหลาย กล่าวคาถาประพันธ์นี้ในเรื่องลักษณะมหาบุรุษนั้นว่า “มหาบุรุษเป็นผู้นำในธรรมทั้งหลายที่เป็นสุจริต ทรงยินดีในธรรมจริยาเป็นผู้ที่คนหมู่มากดำเนินตาม เสวยผลบุญในสวรรค์ มหาบุรุษนั้น ครั้นเสวยผลแห่งสุจริต แล้วเสด็จมาในโลกนี้ทรงได้ความเป็นผู้มีพระเศียรดุจประดับด้วยกรอบพระพักตร์” มหาบุรุษนั้น ตรัสแต่คำเป็นที่ถูกใจ จับใจ เสนาะโสต จึงทรงได้รับผลอันเกิดจากความประพฤติดี เสวยผลบุญในสวรรค์ทั้งหลาย^{๒๑}

อนึ่งดังที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อัยยิกาสูต พระผู้มีพระภาคผู้สุคตศาสดา ได้ตรัสคาถาประพันธ์ ว่า สัตว์ทั้งปวงจักตาย เพราะชีวิตมีความตายเป็นที่สุด สัตว์ทั้งหลายจักไปตามกรรม เข้าถึงผลบุญและบาป คือผู้ทำบาปจักไปนรก ส่วนผู้ทำบุญจักไปสวรรค์ เพราะฉะนั้น บุคคลควรทำกรรมดีสะสมไว้เป็นสมบัติในโลกหน้าเพราะบุญเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลายในโลกหน้า^{๒๒} และดังที่มีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาปทานสูตรว่า การไม่ทำบาป ทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตของตนให้ผ่องแผ้วนี้คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย^{๒๓}

เพลง เย้ยฟ้าทำดิน

“ฟ้าหัวเราะเยาะข้าชะตาหรือ	ดินนั้นถืออภิสิทธิ์ชีวิตข้า
พรหมลิขิตขีดเส้นเกณฑ์ชะตา	ฟ้าอินทร์พรหมยมพญา ข้าหรือเกรง
ขอหัวเราะ..เยาะเย้ยเหวี่ยงเหวี่ยง ฟ้า...	พสุธาอย่าครวญว่า ข้าข่มเหง
เย้ยทั้งฟ้า ทำทั้งดินสิ้นยำเกรง	หรือใครเก่งเกินข้าฟ้าดินกลัว”

ในประเด็นที่ ๑ นี้ มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในข้อที่ว่า คนจะดีหรือชั่วอยู่ที่กรรมคือการกระทำเป็นตัวกำหนด ไม่ใช่อยู่ที่โชคชะตาฟ้าดินกำหนด ก็เป็นการยืนยันได้ว่า พระพุทธศาสนาปฏิเสธอำนาจของดวงดาวที่มีอิทธิพลเหนือมนุษย์ ไม่ถือฤกษ์ยามเป็นแก่นสาระสำคัญ แต่จะเน้นไปที่ประโยชน์ที่จะได้รับมากกว่า และเอาประโยชน์เป็นตัวกำหนดฤกษ์ แต่ถ้ามัวกำหนดฤกษ์ดี ยามดี วันดี ประโยชน์ที่ควรจะได้รับก็จะล่องลอยไปอย่างน่าเสียดาย ดังที่มีเนื้อความปรากฏในขุททกนิกาย ชาตก เอกกนิบาตว่า “ประโยชน์ล่องลอยคนโง่เขลาที่มีวโรกษยามอยู่ ประโยชน์นั้นแหละเป็นฤกษ์ของ

^{๒๑} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๓๑/๑๘๘.

^{๒๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๓๓/๑๖๖.

^{๒๓} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.

ประโยชน์ ดวงดาวทั้งหลายจักทำอะไรได้^{๒๔} ในประเด็นนี้ชาวไทยพุทธจำนวนมากที่ถือหลักแท้ของพระพุทธศาสนา และปฏิเสธฤกษ์ยามงามดีทางโหราศาสตร์ แต่ก็มีเชื่อเรื่องโหราศาสตร์อยู่มาก

ประเด็นที่ ๒ แบ่งออกเป็น ๒ ข้อคือ

๑. เป็นความเชื่อเรื่องศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ผสมกันปฏิเสธกฎแห่งกรรม อำนาจฟ้าดิน

๒. ความเชื่อเรื่องกรรมดี-ชั่วทางพระพุทธศาสนา

ข้ากระทำแต่ความดี มีหรือจะกลัว มิใช่ใจชั่วเมามัวหลงลำพอง

อันสวรรค์อยู่ในอก นรกนั้นหรือข้าก็ถืออยู่ที่ใจไม่หมั่นหมอง

ละการทำชั่วมีหรือจะกลัว นรกมันปอง หากทำดีฟ้าดินต้องคุ้มครองเออ

ในประเด็นนี้ ตรงกับหลักธรรมในคัมภีร์พระไตรปิฎกดังที่มีข้อความว่าด้วยเรื่องกรรมและผลของกรรมไว้อย่างชัดเจนคือในกุกกุรวตติกสูตร^{๒๕} และในกัมมวรรค ทั้งแห่งนี้ถือว่า เป็นพุทธอธิบายเรื่องกรรมและผลของกรรมที่มีเนื้อหาเหมือนกัน แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ดังพุทธพจน์ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย กรรม ๔ ประเภทนี้ เราทำให้แจ้งด้วยปัญญาเองแล้ว ประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม กรรม ๔ ประเภท คืออะไรบ้าง คือ (๑) กรรมดำ มีวิบากดำ (๒) กรรมขาว มีวิบากขาว (๓) กรรมทั้งดำทั้งขาว มีวิบากทั้งดำทั้งขาว (๔) กรรมทั้งไม่ดำและไม่ขาว มีวิบากทั้งไม่ดำและไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม”^{๒๖}

การแบ่งออกเป็น ๔ ประเภทดังกล่าว พระพุทธองค์แบ่งโดยอาศัยธรรมชาติของกรรมดีและกรรมชั่ว หรือทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว และกรรมไม่ดีไม่ชั่ว เป็นเกณฑ์ แต่ถ้ามองกรรมตามช่องทางที่ทำให้กรรมเป็นเกณฑ์แล้ว พระพุทธองค์แบ่งกรรมออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) กายกรรม (การกระทำทางกาย) (๒) วาจากรรม (การกระทำทางวาจา) และ (๓) มโนกรรม (การกระทำทางใจ) กรรมที่ทำทางทวารทั้ง ๓ นี้ จะเป็นกรรมดีหรือกรรมชั่ว หรือกรรมทั้งดีทั้งชั่ว และกรรมไม่ดีไม่ชั่ว อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่งก็ตาม แม้ทรงแบ่งออกตามช่องทางให้ทำกรรมได้เพียง ๓ ประเภท แต่กรรมทั้งหมดนี้ ก็มีขอบข่ายครอบคลุมกรรม ๔ ประเภท ที่กล่าวข้างต้นได้ทั้งหมด

อนึ่ง ความเข้าใจเรื่องกรรม ๔ ประเภท และการแบ่งกรรมออกเป็น ๓ ประเภทดังที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก นั่นคือ กรรมดำมีวิบากดำก็มี กรรมขาวมีวิบากขาวก็มี กรรมทั้งดำทั้งขาวมีวิบากทั้งดำทั้งขาวก็มี เป็นต้น จะเกิดเป็นกรรมต่างได้ก็ต้องอาศัย การกระทำทางกาย ทางวาจา และทางใจ เพราะฉะนั้น กาย วาจา ใจ จึงมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการทำกรรมทั้งดำทั้งขาว โดยเริ่มจากใจเป็นผู้คิดก่อน หรือปรุงแต่ง หากเป็นกรรมดี (กุศล) ก็เกิดจากปัญญา หรือหากเป็นกรรมชั่ว ก็เกิดจากอำนาจของกิเลสตัณหา จากนั้นก็พูดออกไป หรือกระทำออกไปทางกาย ขึ้นชื่อว่าทำกรรมแล้วย่อมได้รับผลของกรรมอย่างแน่นอน ไม่มีทางแปรผันไปเป็นอย่างอื่น กล่าวคือกรรมขาวย่อมให้ผลเป็นขาว กรรมดำย่อมให้ผลเป็นดำ กรรมอันเป็นกุศलय่อมให้ผลเป็นกุศล กรรมอันเป็นอกุศलय่อมให้ผลเป็นอกุศล เมื่อรู้หลักกรรมดังกล่าวแล้ว ดังนั้น จึงควร

^{๒๔} ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๔๙/๒๐.

^{๒๕} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๗๘-๘๒/๗๕-๗๓.

^{๒๖} อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๒๓๒/๓๔๕.

เชื่อในการทำความดี ไม่ทำความชั่ว ดังเช่นฉะนั้นในเนื้อเพลงเย้ยฟ้าทำดินที่ว่า “ละการทำชั่วมีหรือจะกลัว นรกมันป้องกันทำดีฟ้าดินต้องคุ้มครองเออ ” จึงถูกต้องและสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

โดยสรุปแล้วเพลงเย้ยฟ้าทำดินนี้ จะอยู่ในขอบเขตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใน ๔ ประเด็นคือ

๑. ไม่นับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นเทพยดาฟ้าดิน
๒. ไม่เชื่อพรหมลิขิต เชื่อว่าชีวิตลิขิตได้ด้วยการทำดี
๓. ความเชื่อในการทำความดี ไม่ทำความชั่ว
๔. ไม่เชื่อนรกสวรรค์มีจริง เชื่อว่า นรกสวรรค์ เป็นเพียงความรู้สึกสุขทุกข์ในใจคน

เพลง เชียมซีเสียงรัก

“ เชียมซีเสียงรักทักทำนายว่า ใบที่แก่นั่นหนาชีวิตเกิดมาเหมือนฟ้ามีดินมน
 สูดกลิ่นความหวังกระแทกคนรักอับจน ขาดข้าวหุงเข้าดล
 สองมือพนมสุดจะน้อมก้มกราบขอหัวใจให้จำพอ
 เชียมซีจึงมีเมตตา ช่วยดลใจเขาเฝ้ารักคงมั่นอุรา
 เนื้อหาของเพลง สะท้อนความเชื่อมั่น ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังนี้

๑. มีความขลัง เพราะเชียมซีเสียงทักได้นั้น ทำนายได้ตรงกับความทุกข์ของเขา
๒. เมื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ล่วงรู้ถึงความทุกข์ของเขาแล้ว จากสื่อกลางคือเชียมซี ก็ขอกราบกราน อ่อนวอนขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ช่วยให้ชีวิตเขาสมปรารถนา ได้คนรักคืนมา

ในประเด็นนี้ สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นคุณค่าในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในแง่ที่ชาวพุทธไทย ไม่ควรเชื่อโหราศาสตร์ ความเชื่อในการทำนายทายทัก เป็นคติความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ดังที่มีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย มหานิทเทศ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า “ผู้นับถือพระรัตนตรัย ไม่พึงประกอบการทำอาถรรพณ์ การทำนายฝัน การทำนายลักษณะ หรือแม้การดูฤกษ์ยาม ไม่พึงเรียนการทำนายเสียงสัตว์ร้อง การปรุงยาให้ตั้งครรภ์ และการบำบัดรักษาโรค”^{๒๗}

คำว่า ไม่พึงประกอบการทำอาถรรพณ์ การทำนายฝัน การทำนายลักษณะหรือแม้การดูฤกษ์ยาม อธิบายว่า นักทำอาถรรพณ์ย่อมพากันประกอบอาถรรพณ์เมื่อครรถูกล้อม หรือเมื่อสงครามตั้งประชิดกัน ก็ทำให้เสนียดจัญไรเกิดขึ้น ทำให้อันตรายเกิดขึ้น ทำให้โรคเกิดขึ้น ทำให้มีอาการจุลเสียด ทำให้มีอาการลงรอกทำให้มีอาการเชื่องซึม ทำให้เกิดโรคบิดในหมู่คนที่เข้าศึก เป็นศัตรูกัน นักทำอาถรรพณ์พากันประกอบอาถรรพณ์อย่างนี้

ว่าด้วยการทำนายฝัน พวกนักทำนายฝัน ย่อมทำนายฝันว่า “คนฝันเวลาเช้าจะมีผลอย่างนี้ คนฝันเวลาเที่ยงจะมีผลอย่างนี้ คนฝันเวลาเย็นจะมีผลอย่างนี้ คนฝันเวลาปฐมยาม... ฝันเวลามัชฌิมยาม... ฝันเวลาปัจฉิมยาม... คนนอนตะแคงขวาฝัน... คนนอนตะแคงซ้ายฝัน... คนนอนหงายฝัน... คนนอนคว่ำฝัน... คนฝันเห็นดวงจันทร์... คนฝันเห็นดวงอาทิตย์... คนฝันเห็น

^{๒๗} พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๖๒/๔๕๔.

มหาสมุทร... คนฝันเห็นขุนเขาสิเนรุ... คนฝันเห็นช้าง...คนฝันเห็นม้า... คนฝันเห็นรถ... คนฝันเห็นพลเดินเท้า... คนฝันเห็นกระบวนทัพ...คนฝันเห็นสวนที่น้ำรื่นรมย์... คนฝันเห็นป่าที่น้ำรื่นรมย์... คนฝันเห็นพื้นที่ที่น้ำรื่นรมย์...คนฝันเห็นสระน้ำที่น้ำรื่นรมย์ จะมีผลอย่างนี้ ” พวกนักทำนายฝันย่อมทำนายฝันอย่างนี้

ว่าด้วยการทำนายลักษณะ พวกนักทำนายลักษณะ ย่อมทำนายลักษณะ คือ ลักษณะแก้วมณี ลักษณะไม้พลอง ลักษณะผ้า ลักษณะดาบ ลักษณะศร ลักษณะธนู ลักษณะอาวุธ ลักษณะสตรี ลักษณะบุรุษ ลักษณะเด็กหญิง ลักษณะเด็กชาย ลักษณะทาสหญิง ลักษณะทาสชาย ลักษณะช้าง ลักษณะม้า ลักษณะกระบือ ลักษณะโคอุสภะ ลักษณะโคสามัญ ลักษณะแพะ ลักษณะแกะ ลักษณะไก่ ลักษณะนกกระทา ลักษณะเหี้ย ลักษณะตุ้มหูลักษณะเต่า ลักษณะมฤค พวกนักทำนายลักษณะย่อมทำนายลักษณะอย่างนี้

ว่าด้วยการดูฤกษ์ยาม พวกนักทำนายฤกษ์ยาม ย่อมทำนายฤกษ์ยามว่า ฤกษ์มี ๒๘ ฤกษ์ควรทำงานมงคลขึ้นบ้านใหม่โดยฤกษ์นี้ ควรทำงานมงคลผูกเครื่องประดับโดยฤกษ์นี้ ควรทำงานมงคลแต่งงานโดยฤกษ์นี้ ควรทำงานมงคลปลูกพืชโดยฤกษ์นี้ ควรทำงานมงคลครองเรือนโดยฤกษ์นี้ พวกนักทำนายฤกษ์ยาม ย่อมทำนายฤกษ์ยามอย่างนี้ อีกนัยหนึ่ง ไม่ควรเรียน ไม่ควรท่อง ไม่ควรทรงจำ ไม่ควรเข้าไปทรงจำไม่ควรเข้าไปกำหนด ไม่ควรประกอบการทำงาน อาถรรพณ์ เป็นต้น รวมความว่าไม่พึงประกอบการทำงานอาถรรพณ์ การทำนายฝัน การทำนายลักษณะ หรือแม้การดูฤกษ์ยาม^{๒๘}

อนึ่งตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนไว้ ในหลักของความเชื่อเรื่องกรรม ๔ ประการ คือ

๑. กัมมสัทธา เชื่อกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เชื่อว่าเมื่อทำกรรมโดยเจตนา กล่าวคือจงใจ ทำทั้งที่รู้ ย่อมเป็นกรรม คือความชั่วความดีที่มีในตัว เป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลชั่วสืบเนื่องไป การกระทำไม่ว่างเปล่า และเชื่อว่าผลดีที่ต้องการจะให้สำเร็จด้วยการกระทำมิใช่ด้วยการอ้อนวอนสิ่งศักดิ์

๒. วิปากสัทธา เชื่อผลของกรรม คือเชื่อว่าผลของกรรมมีจริง กล่าวคือเชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว

๓. กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์โลกมีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรมจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน

๔. ตถาคตโพธิสัทธา เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นคงในองค์พระตถาคตว่า ทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๙ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติธรรมวินัยไว้ดีแล้ว ทรงเป็น ผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า มนุษย์ หากฝึกแล้วย่อมสามารถบรรลุภูมิธรรมสูงสุด ดังที่พระองค์ทรงบรรลุมาแล้ว^{๒๙}

ดังนั้น คำสอนทางพระพุทธศาสนา จึงได้มุ่งสอนให้คนทำความดีละเว้นกรรมชั่ว ทำจิตให้ผ่องใส ผู้ใดทำกรรมใดไว้ ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น ไม่ควรอ้อนวอนรอคอยสิ่งที่เลื่อนลอยอย่างไร

^{๒๘} ขุ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๖๒/๔๕๔-๔๕๖.

^{๒๙} อภ. สุตตก (บาลี) ๒๓/๔-๕/๓. พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๙๕๐.

เหตุผล ดังที่มีเนื้อความปรากฏในสุตตันตปิฎก สคาถวรรค สังยุตตนิกาย ว่า บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น คนทำดีย่อมได้รับผลดี ผู้ทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่ว^{๓๐}

๓. เพลงเพื่อชีวิต

เพลงลูกแก้ว วงคาราบาว

ข้อหาอุกฉกรรจ์ ปล้นฆ่าและข่มขืนพรากชีวิตผู้อื่น
ต้องรับโทษทัณฑ์โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์
โทษทัณฑ์คำสั่งศาลประหารตายตกตามกันตามกันตามกัน
น้ำตารินไหล นึกเสียดายชีวีพ่อจำลูกลาที่
แม่จำลูกลาตายพ่อรักลูกก็รู้ แม่รักลูกเข้าใจลูกผิดสมควรตาย
ก้าวพลาดไปช่างหวั่นลูกผิดสมควรตาย ขอลาไปชดใช้กรรม.....

เพลงเวร วงคาราบาว

เย็นลมโชยโบกโพยพัดพลิ้วปลิวอดไม่ใหญ่
ยอมโบกพัดสะบัดกิ่งไกวยอมหวนไหวเป็นธรรมดา
โลกกลมๆ ก็ใบนี้มีความหวังอยู่มากมาย
แต่เวรและกรรมคอยทำลายให้ย่อท้อยอมจำนน...

บทเพลง เดือน ๙ เข้า ๑๑ วงคาราบาว

เดือน ๙ เข้า ๑๑ world Trade ต้องพังทลาย ฝีมือคนทะเลทราย
ออกลายวินาศกรรมฯลฯ เวย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร
กรรมย่อมระงับด้วยการไม่ก่อกรรม
พุทธธรรมสอนไว้ให้ดูก่อน แม้แต่จอห์น เลนนอน ก็ยังร้องเพลง
จินตนาการว่ามวลมนุษย์จะอยู่กันอย่างสันติ

เพลงลูกแก้วก็ดี เพลงเวรก็ดี บทเพลง เดือน ๙ เข้า ๑๑ ก็ดีของ วงคาราบาว สะท้อนถึงหลักกรรม ในแง่ที่ว่าทำชั่วได้ชั่ว ต้องทุกข์ทรมานทั้งด้านนามธรรมและรูปธรรมกล่าวคือด้านนามธรรมคือจิตใจ และรูปคือร่างกายซึ่งทั้งสองเพลงนี้ทำให้ได้คุณค่าในการดำเนินชีวิตว่า ควรเว้นจากกรรมชั่วทุกอย่าง

จะเห็นได้ว่าคุณค่าในการดำเนินชีวิตเรื่องกรรมที่ปรากฏในบทเพลงที่กล่าวมาแล้วทั้งเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง และเพลงเพื่อชีวิตเหล่านี้ล้วนแต่ เป็นคติเตือนใจกล่าวคือ เมื่อประสบกับชะตากรรมบางอย่าง ต้องยอมรับผลของวิบาก ไม่ควรโต้ตอบอีกฝ่ายหนึ่งเช่น ดังที่ปรากฏใน (๑)เพลงลูกแก้ว ของ วงคาราบาวที่ว่า ข้อหาอุกฉกรรจ์ ปล้นฆ่าและข่มขืนพรากชีวิตผู้อื่นต้องรับโทษทัณฑ์โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์ โทษทัณฑ์โทษทัณฑ์คำสั่งศาลประหารตายตกตามกันตามกันตามกันน้ำตารินไหล นึกเสียดายชีวีพ่อจำลูกลาที่ (๒) เพลงเวร วงคาราบาวที่ว่า แต่เวรและกรรมคอยทำลายให้ย่อท้อยอมจำนน ...และ(๓)บทเพลง เดือน ๙ เข้า ๑๑ ของวงคาราบาวที่ว่า “เววย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร กรรมย่อมระงับด้วยการไม่ก่อกรรม”

^{๓๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๕๖/๓๗๔.

๔.๑.๔ คุณค่าเรื่องความซื่อสัตย์

๑.เพลงลูกทุ่ง

เพลงสยามเมืองยิ้ม :พุ่มพวง ดวงจันทร์

จงภูมิใจเถิด ที่เกิดเป็นไทยมิเป็นทาสใคร แหละมีน้ำใจล้นปริ่ม
...ทั่วโลกกล่าวขานขนานนามให้ว่าสยาม เมืองยิ้ม
เราควรกระหิ้ม ถึงความ ดิงาม...คนเย็นใจชื่อ ได้ชื่อ ว่าไทย ฯลฯ
...คนไทยรักชาติ แหละศาสนาเทิดองค์เจ้าฟ้า ผู้ทรงเปี่ยมเมื่อนานบุญ....

เนื้อหาในบทเพลงสยามเมืองยิ้มของพุ่มพวง ดวงจันทร์ท่อนนี้ สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าในการดำเนินชีวิตว่า คนไทยทุกคนล้วนเป็นคนที่มีซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก คอยปกป้องประเทศมิให้ใครมารุกราน มีความภูมิใจที่ได้เกิดในแผ่นดินไทยที่ไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศใดมาก่อน

๒.เพลงลูกกรุง

เพลง ความซื่อสัตย์

“ความซื่อสัตย์เป็นสมบัติของผู้ดี หากใครไม่มีชาตินี้เอาดีไม่ได้
มีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอดถมไป คดโกงแล้วใครจะรับไว้ให้ร่วมทำงาน”^{๓๑}
ความซื่อเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ คำว่า “ความซื่อสัตย์ ” หมายถึง ซื่อตรง จริ่งใจ ไม่คิดคดทรยศไม่คดโกง ไม่หลอกลวง โดยปราศจากเล่ห์เหลี่ยมซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้บุคคลทุกระดับชั้นไว้วางใจ และจะทำให้ตนประสบผลสำเร็จ เกิดความสุข ความเจริญในหน้าที่การงาน และกิจการต่างๆ ความซื่อสัตย์ ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งต่อการดำรงชีวิต ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งว่าด้วยความซื่อสัตย์ และส่งเสริมความซื่อสัตย์ดังที่มีข้อความปรากฏในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายสคาถวรรคว่า บุคคลได้เกียรติ (ชื่อเสียง) เพราะความสัตย์บุคคลเมื่อให้อยู่ผูกมิตรไว้ได้”^{๓๒}

เพลงหน้าที่เด็ก ของวงสุนทราภรณ์

“เด็กเอ๋ยเด็กดี ต้องมีหน้าที่สิบอย่างด้วยกัน
หนึ่ง นับถือศาสนา สอง รักษาธรรมเนียมมั่น
สาม เชื่อพ่อแม่ครูอาจารย์ สี่ วาจานั้นต้องสุภาพอ่อนหวาน
ห้า ยึดมั่นกตัญญู หก เป็นผู้รู้รักการงาน
เจ็ด ต้องศึกษาให้เชี่ยวชาญ ต้องมานะบากบั่นไม่เกียจไม่คร้าน
แปด รู้จักออมประหยัด เก้า ต้องซื่อสัตย์ตลอดกาล
น้ำใจนักกีฬากล้าหาญ ให้เหมาะกับกาลสมัยชาติพัฒนา
สิบ ทำตนให้เป็นประโยชน์ รู้บาปบุญคุณโทษสมบัติชาติต้องรักษา
เด็กสมัยชาติพัฒนา จะเป็นเด็กที่พาชาติไทยเจริญ”^{๓๓}

^{๓๑} ออนไลน์ [แหล่งที่มา] : <http://meemodel.com>. [๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘].

^{๓๒} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๒๕๖/๓๕๓.

^{๓๓} ออนไลน์ [แหล่งที่มา] : <http://www.youtube.com/watch?v=Qru64iSRGHE>. [๒๒ มิถุนายน

จากบทเพลง หน้าทีเด็ก พบว่าคุณค่าในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมที่ปรากฏในเพลง สำหรับหน้าทีเด็กนั้นมีหลักธรรมหลายหลักธรรมประกอบเพื่อการเป็นหน้าทีเด็กที่ดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลักธรรม ๑๐ ประการ นอกจากความซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นหลักธรรมในหน้าทีเด็กข้อ ๙ แล้วยังประกอบด้วย หลักธรรมอื่นๆ ที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อหน้าที่ของเด็กที่ดี หลักธรรมอื่นๆ ที่สำคัญ อาทิ เช่น ความกตัญญู วาจาสุภาพ การรู้บาป บุญ เป็นต้น

๓. เพลงเพื่อชีวิต

๑. เพลงคนไทยรักกัน : วงคาราบาว

ใจเย็นๆ ไม่จำเป็นต้องทำใจใหญ่
 คำว่าลูกผู้ชายคือผู้กล้าให้อภัย
 ไทยกันเองทำนุถนอมจะได้อะไร
 พูดก็ภาษาไทยเขียนก็ภาษาไทย
 เราคือทายาทสุดท้ายบนแผ่นดินไทยของบรรพชน
 (รักกันไว้ น้ำพิน้องเอ๋ย)
 พ่อขุนรามคำแหง
 องค์พระนเรศวรทั้งพระเจ้าตากสิน
 สู้เพื่อแผ่นดินด้วยความอดทนสู้ด้วยความอดทน
 เราต่างเป็นลูกหลานได้ลิ้มรสหวานแห่งดอกผล
 จงรู้ระลึกตัวตนเราคนไทยรักกัน.....

เนื้อหาของบทเพลงนี้วงคาราบาวต้องการสื่อให้คนในชาติให้คุณค่าในการดำเนินชีวิต ในเรื่องความซื่อสัตย์^{๓๔} ต่อประเทศชาติ มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน และบรรพบุรุษผู้สร้างประเทศชาติ เช่น พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ที่ปกแผ่นดินไว้ให้ลูกหลานได้พักพิง เมื่อลูกหลานอยู่กันจึงจำต้องซื่อสัตย์ต่อประเทศชาติรักสามัคคีกัน เพื่อรักษาแผ่นดินไทยให้คงอยู่ตลอดไป คุณธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคีคือ สาราณียธรรม

๑) เมตตาการุณยธรรม การเข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วยเมตตา คือช่วยเหลือกิจธุระของหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาสุภาพเคารพนบถถึงทั้งต่อหน้าและลับหลัง กล่าวคือ มีการตั้งกายกรรมต่อเพื่อนร่วมชาติ แม้จะต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ต่างวรรณะ ด้วยการช่วยเหลือ ด้วยการบำเพ็ญประโยชน์ การไม่ทำร้าย การไม่เบียดเบียนด้วยวิธีการต่างๆ

๒) เมตตาวิจิตรกรรม การเข้าไปตั้งวิจิตรกรรมประกอบด้วยเมตตาช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์แนะนำด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความรักทั้งต่อหน้าและลับหลัง เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันเดียวกันกล่าวคือไม่กล่าวร้าย ไม่กล่าวเท็จ ไม่กล่าวหาโจมตี หลีกเลี่ยงที่สร้างความเสื่อมเสียให้แก่ผู้อื่น

๓) เมตตาโมกขกรรม การเข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา กล่าวคือ การมีเมตตาจิตต่อผู้อื่น ด้วยการคิดดี ไม่คิดประทุษร้าย คิดในทางสร้างสรรค์ให้แก่หมู่คณะ

^{๓๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๑๒-๑๑๓.

๔) สาธารณโภคิตา การแบ่งแยกกลางทั้งหลายอันประกอบด้วยธรรม ได้มา โดยธรรม หรือผลประโยชน์ที่พึงได้พึงมีแก่หมู่คณะ หรือประชาชนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เห็นแก่ตน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมด้วยกัน หมายถึงจัดสรรทรัพยากรที่อยู่อย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอาเปรียบกัน

๕) สีสามัญญตา ความเป็นผู้มีศีลเสมอกันไม่ขาด หมายถึง การที่บุคคลดำเนินชีวิตด้วยความเคารพในพระธรรมวินัย ศีลสิกขาบท กฎหมายหรือกฎกติกาต่างๆ ที่ตกลงร่วมกันไว้ในสังคมนั้นๆ

๖) ทิฐิสามัญญตา ความเป็นผู้เสมอกันด้วยทิฐิความเห็น คือเป็นผู้มีความเห็น มีทัศนะแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่นพระธรรมวินัย รูปแบบการดำเนินชีวิต ระบบการเมือง การปกครองที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือความมรเอกราชในเรื่องเดียวกัน^{๓๔}

๒.บทเพลงคนสร้างชาติ : วงคาราบาว

เพลงคนสร้างชาติ มีเนื้อหาบางตอนดังนี้

ชาติต้องการคนที่ซื่อสัตย์ ชาติต้องการคนเสียสละ

หากประชาชนเกียจคร้าน คนจะอดอยากยากจน

เพลงคนสร้างชาติ มีเนื้อหาบางตอนดังนี้

ชาติต้องการคนที่ซื่อสัตย์ ชาติต้องการคนเสียสละ

หากประชาชนโง่เขลา ก็สิ้นชาติ(ไทย)

เกิดกันहनเดียว บนแผ่นดินเดียวร่วมฝัน

อยู่ร่วมเผ่าพันธุ์ เผ่าใครเผ่ามันเผ่าไทย

หัวใจเราร่วมเข้าด้วยกัน ทุกข์สุขเรามีร่วมฝ่าฟัน

ความรักจริงใจยังผูกพันเป็นชาติเดียว

บทเพลงนี้วงคาราบาวต้องการสื่อการปลุกจิตสำนึกคนไทยให้มีความรักและห่วงแหนชาติร่วมกัน โดยเป็นคนที่มีซื่อสัตย์ เสียสละและขยันทำมาหาเลี้ยงชีพ ตลอดจนรู้เท่าถึงสถานการณ์ เพราะความซื่อสัตย์ เสียสละ ขยันขันแข็ง และมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด จะเป็นพลังในการสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองสืบไป

๔.๑.๕ คุณค่าเรื่องหลักของศีล ๕ และจริยธรรม

๑. เพลงลูกทุ่ง

เพลงสุพรรณเป็นเมืองขุนแผน

“วันทองเธอมาเป็นสองใจ เชื่อไม่ได้น้ำใจแม่วันทอง ขุนแผนไปทัพกลับมา มีรักใหม่”

ในประเด็นนี้คุณค่าในการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในข้อศีล ๕ ข้อ กามสุมิฉฉาจาร การที่ชายหญิงถูกเนื้อต้องตัวกันทั้งที่ยังไม่ได้แต่งงาน หรือยังไม่ได้รับอนุญาตจากบิดามารดา ถือว่าเป็นการละเมิดกรรมสิทธิ์ในบุคคลผู้เป็นที่รักของผู้อื่นและสามีภรรยาที่ประพฤตินอกใจในคู่ครองของตนเป็นการกระทำผิดตามหลักศีล ๕ ซึ่งมีบัญญัติไว้ในศีล ข้อที่ ๓ ฝ่ายชายฝ่ายหญิงจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกัน มีความยินดีพอใจในคู่ครองของตน หลักศีล ๕ (ธรรม ๕ ประการ) มีปรากฏในพระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค คือ

^{๓๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑-๓๒๒.

๑. เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์
๒. เว้นขาดจากการลักทรัพย์
๓. เว้นขาดจากการประพฤติดีในกาม
๔. เว้นขาดจากการพูดเท็จ
๕. เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่ง
ความประมาท^{๓๖}

๒. เพลงเพื่อชีวิต

เพลงปาณาติบาต ของวงคาราบาว...

ปาณาติปาตา อทินนาทานา มุสาวาทา
 สุราเมรัยมัชปะมา ทัญญานา เว
 กาเมสุ มิจฉาจะรา เวมณี แปลว่า ทุกคนนั้น ควรทำดี
 หัวใจของธรรมะนั้นอยู่ไม่ไกลหรอก
 ล้วนอยู่ในใจเราทุกคน
 ความดีความร้ายถามตัวเอง
 พระพุทธเจ้ารู้หลุดพ้นตัวเอง
 ทำใจเกิดทำใจ ให้จงมีแต่คุณธรรม
 พระพุทธเจ้าสอนเราทำดี
 ยากจนมั่งมี มิควรคำนึง
 สังคมเราอยู่ เป็นหมู่เป็นเหล่า
 มีหนักมีเบา เอ้าแบกรับกันไป

บทเพลงนี้ ถือเป็นบทเพลงที่ประมวลจริยธรรมขั้นต้นไว้ทั้งหมดเป็นบทเพลงที่ว่าด้วยศีล ๕^{๓๗}
 หรือเบญจศีล วงคาราบาวสื่อเชิญชวนให้สังคมไทยได้ตระหนักถึงการที่จะสมათานปฏิบัติในฐานะชาว
 พุทธ เพราะศีล ๕ ถือ

จริยธรรมหรือกฎกติกาขั้นพื้นฐานของสังคมที่วางไว้เป็นข้อปฏิบัติสำหรับบุคคลในสังคมเพื่อ
 การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เมื่อปฏิบัติตามหลักศีล ๕ นี้ สามารถปิดอบายภูมิได้ คือ นรก เปรต
 อสุรกาย และกำเนิดสัตว์เดรัจฉาน หรือที่เรียกว่า ทุกคติภูมิ^{๓๘}

จริยธรรม

บทเพลงที่สะท้อนถึงคุณค่าการใช้ปัญญาในการดำเนินชีวิตในสังคมโดยใช้ปัญญารู้เท่าทัน
 สถานการณ์และรู้คุณค่าแท้จริงในของปัจจัยในการดำรงชีวิต ซึ่งถือเป็น หลักจริยธรรมอย่างหนึ่งเช่น

^{๓๖} ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๓๐๓/๓๒๕.

^{๓๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๕/๓๐๘.

^{๓๘} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๔/๓๐๓.

(๑) บทเพลงเมดอินไทยแลนด์ : วงคาราบาว

เมดอินไทยแลนด์แดนดินไทยเราเก็บกันจนเก่า เรามีแต่ของดี
มาตั้งแต่ก่อนสุโขทัย มาลพบุรี อยุธยา ธนบุรี
ยุคสมัยนี้ เป็น กทม.เมืองที่คนตกท่อ (ไม่เอาอย่าไปว่าเขานะ)
เมดอินไทยแลนด์ แดนไทยทำเองจะร้องรำทำเพลง ก็ล้าลี้ลิลลา
ฝรั่งแอบชอบใจ แต่คนไทยไม่เห็นค่ากลัวน้อยหน้า ว่าคุณค่านิยมไม่ทันสมัย
เมดอินเมืองไทย แล้วใครจะรับประกันซะ
(ฉันว่ามันน่าจะมีคนรับผิดชอบบ้าง)เมดอินไทยแลนด์ แพนแพนเข้าใจ
ผลิตผลคนไทยใช้เองทำเองตัดเย็บเสื้อผ้าทางโกกทางกง
ทางกงยีนส์ (ชะหนอยแน)แล้วขึ้นเครื่องบินไปส่งเข้ามา
คนไทยได้หน้า (ฝรั่งมั่งค่าได้เงิน)เมดอินไทยแลนด์ พอแขวนตามร้านค้า
มาติดป้ายติดตราว่าเมดอินเจแปนก็ขายดิบขายดีมีราคา
คุยกันได้ว่ามันมาต่างแดนทั้งทันสมัย มาจากแม็กกาซีน
เขาไม่ได้หลอกเรากิน

คุณค่าในการดำเนินชีวิตที่ได้จากการเพลงนี้ เนื่องจากสังคมไทยปัจจุบันมีค่านิยมความ
ฟุ่มเฟือย อันเกิดจากโมหะความลุ่มหลง จึงทำให้ประเทศต้องเสียดุลการค้ากับต่างชาติ ดังนั้น ในบท
เพลงนี้ จึงปลูกจิตสำนึกของคนไทยให้หันมาใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตด้วยหลักธรรม คือ (๑) โภชน
มัตตัญญูตา^{๓๙} การรู้ประมาณในการบริโภคปัจจัย ๔ บริโภคอาหารเพียงพอเพื่อหล่อเลี้ยงร่างกายในการ
ทำกิจของชีวิตอย่างผาสุก มิใช่เพื่อสนุกสนานมัวเมา ใช้สอยเครื่องนุ่งห่มเพียงเพื่อปกปิดร่างกาย มิให้
เกิดความละอาย ใช้สอยเสนาสนะที่อยู่อาศัย เพียงเพื่อป้องกันแสงแดด ลมฝน และสัตว์เลื้อยคลาน และใช้
สอยเภสัชเพื่อรักษาโรค บรรเทาทุกข์เข็ญหาไม่บริโภคด้วยตัณหา^{๔๐}

(๒) สันโดษ คือยินดีด้วยปัจจัยตามมีตามได้ ไม่ริษยา ไม่ทะเยอทะยาน (ยถาลภสสันโดษ)
ยินดีด้วยปัจจัยตามกำลังความสามารถของตน (ยถาพลสันโดษ) ยินดีตามความเหมาะสมตามฐานของ
ตน ไม่ฟุ้งเพื่อเกิดฐานะของตน (ยถาสารูปสันโดษ)^{๔๑}

(๒) บทเพลงผ้าขี้ริ้ว

ผ้าขี้เหรีขี้ริ้ว ผีวกระดากระต่าง
นั้นมอมแต่ร้างสร้างสังคมสะอาด
หรือใครว่าแปลบ่าบอ ก็ไม่ขอใครกิน
หรือใครนินทาได้ยิน ก็ช่างปากเขาปะไรชีวิตคืออมิตตพุทธ สุดป่าช้าทุกราย
ต่างกันแต่เพียงว่าใครเล่าสังคมถ่มน้ำลายรอน้ำ.....

^{๓๙} อก.ทุก.(ไทย) ๒๐/๑๗๐/๑๓๕.

^{๔๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๘๒/๑๓๕.

^{๔๑} ดุราลัยละเอียดยใน อก.เอกก. (ไทย) ๒๐/๖๗/๑๒.

บทเพลงนี้สื่อถึงสาระคุณค่าในการดำเนินชีวิตด้วยการใช้ปัญญาดำรงชีวิตให้มีความสุขไม่ยึดติดลุ่มหลงในโลกธรรม ๘ ประการ คือ ๑) ลาภะ ได้ลาภ ๒) อลาภะ เสื่อมลาภ ๓) ยสะ ยศ ๔) อยสะ เสื่อมยศ ๕) ปัสสา รับการสรรเสริญ ๖) นินทา รับการนินทา ๗) สุข ได้สุข ๘) ทุกขะ ประสบทุกข์ ^{๔๒} เมื่อโลกธรรมเกิดขึ้นแล้วก็ทำจิตให้หนักแน่น ไม่ยินร้าย ไม่ยินดี ไม่ปล่อยให้โลกธรรมเหล่านี้ครอบงำจิต เรียนรู้พิจารณาตามเป็นจริง ว่า เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็ต้องมีเสื่อม เข้าใจชีวิตว่า มีเกิดก็ต้องมีตาย จึงไม่ตกอยู่ภายใต้อิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ ดำรงชีวิตอยู่อย่างปราศจากทุกข์โศกความและความคร่ำครวญต่างๆ

๔.๑.๔ คุณค่าเรื่องความกตัญญู

๑. เพลงลูกทุ่ง

บทเพลงดาวลูกไก่ ของภร ภิรมณ์

“...สักครูห์หนึ่งตาจึงเอ๋ย นี่แนะยายเอ๋ยตอนแจ้ง
ต้องเชือดแม่ไก่แล้วแกง ฝ้ายยายไม่แย้งตาเฒ่า
ฝ้ายแม่ไก่ได้ยีน น้ำตารินหลังไหล
ครั้งจะรีบหนีไป ก็คงต้องตายเปล่าเปล่า
อนิจจาแม่ไก่ ยังมีน้ำใจรู้คุณ....”

เพลงสยามเมืองยิ้ม : พุ่มพวง ดวงจันทร์

เมืองสยามเรายิ้มตาม ที่ท่านต้องการ
เลื่องชื่อลือนาม สยาม มีแต่น้ำใจขอเตือนท่านผู้อาศัย
อย่าทำอะไรให้ไทยร้ายรานคนไทยใจซื่อ เขาถือแต่โบราณกาล
แค่เพียงข้าวสุกหนึ่งจานใครลืมนึกของท่าน นั้น เนร คุณ....

เพลงบวชแทนค่าน้ำนม ไวพจน์ เพชรสุพรรณ

ฟังเถิดฟัง สักนิดคิด สักหน่อยโอ้ลูกน้อย ของแม่
แน้นกหนาพระคุณของ น้ำนมบ่มอุราเติบโตมา ด้วยนมแม่
แฝจุล เจือผมก็เป็น ลูกแม่อีกคนหนึ่งที่ซาบซึ้ง พระคุณอันอุ่นเหลือ.....

บทเพลงดาวลูกไก่ก็ดี เพลงสยามเมืองยิ้มก็ดี และ เพลงบวชแทนค่าน้ำนม ก็ดี ต่างก็สะท้อนถึงคุณค่าใน หลักความกตัญญูทศเวทได้ชัดเจนมาก กล่าวคือ ความกตัญญูทศเวทที่ตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น มิใช่เพียงแค่การสำนึกรู้เท่านั้น หากแต่ยังต้องสามารถกระทำตอบแทนให้เป็นรูปธรรมลักษณะใดลักษณะหนึ่งตามสมควรแก่การกระทำที่ตนเคยได้รับจากผู้มีอุปการะ

๒. เพลงลูกกรุง

บทเพลงบ้านเกิดเมืองนอน : วงสุนทราภรณ์

แดนดินผืนใหญ่มิใช่ทาสเขาก่อนนี้มีเขตแดนนี้กว้างใหญ่
ได้ไว้พลีเลือดเนื้อแลกเอารบๆไม่หวั่นใคร

^{๔๒} อด.อ.อ. (ไทย) ๒๓/๕/๑๗๙.

มอบความเป็นไทยให้พวกเราแต่ครั้งนานกาลเก่า
ชาติเราเขาเรียกชาติไทยบ้านเมืองควรประเทืองไว้
ตั้งแต่ก่อนแน่นนอนเนื้อและเลือดพลีไป

ในบทเพลงบ้านเกิดเมืองนอนของวงสุนทราภรณ์นี้สะท้อนถึงคุณค่าในการดำเนินชีวิตในเรื่องของการกตัญญูรู้คุณประเทศชาติ และตอบแทนด้วยการรักษาไว้ด้วยชีวิต ดังที่บรรพชนได้มอบความเป็นไทยให้แก่เราตั้งแต่ครั้งก่อนเก่า ฉะนั้น อนุชนรุ่นหลังจึงเอาเยี่ยงอย่างบรรพบุรุษในการรักษาประเทศชาติไว้ให้ดำรงอยู่ยาวนานเท่านั้น ไม่ขายชาติ ไม่เป็นคนเนรคุณบ้านเกิดเมืองนอนของตน

๓. เพลงเพื่อชีวิต

เพลงคนไทยรักกัน : วงคาราบาว

ใจเย็นๆ ไม่จำเป็นต้องทำใจใหญ่
คำว่าลูกผู้ชายคือผู้กล้าให้อภัย
ไทยกันเองทำนักเลงจะได้อะไร
พูดก็ภาษาไทยเขียนก็ภาษาไทย
เราคือทนายทสผู้ตายบนแผ่นดินไทยของบรรพชน
(รักกันไว้น้ำพื้ท้องเอ๋ย)
พ่อขุนรามคำแหง
องค์พระนเรศวรทั้งพระเจ้าตากสิน
สู้เพื่อแผ่นดินด้วยความอดทนสู้ด้วยความอดทน
เราต่างเป็นลูกหลานได้ลิ้มรสหวานแห่งดอกผล
จงรู้ระลึกตัวตนเราคนไทยรักกัน.....

วงคาราบาวสื่อเพลงนี้เพราะมีจุดประสงค์ ให้คนไทยมีความกตัญญูรู้คุณของแผ่นดิน และตอบแทนที่บรรพชนได้กอบกู้ประเทศมาจากศึกสงครามจนทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงทุกวันนี้ และเพื่อให้คนไทยเกิดความรักสามัคคีกันโดยพยายามใช้เสียงเพลงเป็นสื่อกลาง เนื่องจากสถานการณ์ทางเมืองในยุคนี้เข้าสู่วิกฤตทางสังคม วงคาราบาวจึงสื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของตนผ่านบทเพลงเพื่อปลุกจิตสำนึกให้คนรักและสามัคคีกันและตอบแทนประเทศชาติต่อไป

กล่าวโดยสรุปบทเพลงไทยที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต กล่าวคือเป็นศิลปะทางดนตรีที่ช่วยกระตุ้นความรู้สึกนึกคิดทางศีลธรรม และจริยธรรมให้เกิดขึ้น เพื่อเน้นคุณค่าอันแท้จริงของชีวิตและจิตใจให้มนุษย์ตระหนักแสวงหาคุณค่าทางจริยธรรม วิธีทางที่ถูกต้องในหน้าที่ การประกอบวิชาชีพส่งเสริมทัศนคติอันดีงามที่เหมาะสม สร้างค่านิยม ความประพฤติในการทำงานให้เป็นไปด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ต่อสังคม ประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน

๔.๒ สรุปบทสัมภาษณ์

๑. ดร. แสง นิลนามะ^{๔๓}

บทเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนา

๑). บทเพลงลูกทุ่งไทย เป็นเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยตรง เพราะเป็นบริบทของชนบท เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญบาปในทาง

๒). เพลงลูกกรุงจะเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาบ้าง เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้น

๓). เพลงเพื่อชีวิตแขวงด้วยปรัชญาชีวิต-สังคม

บทเพลงไทยมีส่วนชี้้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักในทางพระพุทธศาสนา

มีส่วนชี้้นำได้มากเสียงเพลงเป็นการหลอมละลายความตึงเครียดโดยเฉพาะเนื้อหาที่ สอดแทรกหลักธรรมเข้าไปจะมีชักจูงคนเข้าหาหลักธรรมได้มาก

การส่งเสริมให้ผู้แต่งบทเพลงไทยสอดแทรกหลักธรรมในพุทธศาสนา

การแต่งบทเพลงไทยสามารถส่งเสริมให้สอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็น อย่างดี เช่นในกรณีของผู้แต่งที่ผ่านการบวชพระในพระพุทธศาสนามาก่อนเวลาแต่งเพลงมักจะอิง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเสมอ ในประเด็นนี้จะขึ้นอยู่กับปัจจัย ๓ ประการคือ ๑. คนแต่ง ๒. ทำนองและ ๓. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีลักษณะปรากฏรูปแบบที่มีความคล้ายกับทำนองเพลง

จะเป็นไปในรูปแบบทำนองฉันทลักษณ์/คาถา/ในพระไตรปิฎกจะมีบทเพลง เช่น สมัย พระพุทธเจ้าประทับ ณ ถ้ำอินทสาล ในภูเขาเวทียกะ ใกล้กรุง ราชคฤห์ มีครูดนตรีชื่อ “ปัญจสิกขะ เทพบุตร ” ได้นำดนตรีเป็นอุปกรณ์นำพระอินทร์เข้าเฝ้า บรรเลงเพลงขับกล่อมที่หน้าถ้ำ เนื้อเพลง พรรณนาถึงความรักของตนที่มีต่อนางสุริยวัจฉสา เปรียบเทียบพาดพิงถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ พระอรหันต์ ทั้งหลาย

หลักธรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนยกระดับจิตจากการฟังเพลง

บทเพลงที่กล่าวถึงไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา กล่าวถึงเรื่องบุญ บาป เรื่อง กรรมความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความกตัญญู เป็นต้น

บทเพลงไทยมีความสำคัญต่อประชาชนมาก

มีความสำคัญมาก เช่นเมื่อเกิดความตึงเครียด พอได้ยินเสียงเพลงหรือดนตรีก็เกิดความผ่อนคลาย ในกรณีที่เด็กกำลังร้องไห้พอได้ยินเสียงก็จะเงียบจะร้องตามหรือเต้นตาม จึงกลายเป็นวัฒนธรรม เพลงกล่อมเด็ก จุดประสงค์หลักของการขับร้องเพลงพื้นบ้านก็เพื่อสื่อบารมีสนุกสนานเพลิดเพลิน หรือ เพื่อระบายความรู้สึกในใจ

วิธีการที่สามารถให้ประชาชนมีความผ่อนคลายจิตใจที่นอกเหนือจากการฟังเพลง

การทำวัตร สวดมนต์ แบบทำนองสรภัญญะ

^{๔๓} สัมภาษณ์ ดร. แสง นิลนามะ หัวหน้าภาควิชาศาสนาและปรัชญา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙.

๒. ผศ. ดร. สมชัย ศรีนอก^{๔๔}

กล่าวว่า “ลูกทุ่ง” มักมีเนื้อหาแสดงออกถึงวิถีชีวิตชนบท หรือเรื่องราวร่วมสมัยที่เกิดขึ้นในสังคมระดับชาวบ้าน ประเพณี คือ สิ่งที่ยึดถือปฏิบัติสืบ ๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี แต่บทเพลงลูกทุ่งอีสานจะมีความแปลกใหม่ขึ้นมา ตรงที่ใช้ภาษาอีสานเข้าไปปะปน

การกำหนดสมัยที่แต่งบทเพลงลูกทุ่งอีสาน โดยพิจารณาความเชื่อเป็นหลัก ไม่อาจถูกต้องนัก คนอีสานได้รังสรรค์ศิลปะการร้อง-การลำ และสิ่งปลอบประโลมใจระดับท้องถิ่นไว้หลายรูปแบบ คนอีสานสามารถผลิตรายการกรรม กลอนลำ กวี เซิ้ง ฯลฯ ขึ้นมาปรับใช้วิถีชีวิตได้ในทุกสถานการณ์ ทั้งยามสุข ยามทุกข์ ยากแค้น ลำเค็ญ นี่คือการรุ่มรวยทางด้านวัฒนธรรม นี่คือการรดกที่บรรพบุรุษอีสานส่งสมไว้ให้ลูกหลาน และนี่คือแก่นแท้และรากเหง้าของความเป็นลาวในจิตวิญญาณของคนอีสาน

๓. ดร. สมภาร พรหมทา^{๔๕}**หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนผ่านบทเพลงไทย**

บทเพลงไทยประเภทที่ยังคงอนุรักษ์คำสอนในพระพุทธศาสนาคนแต่งจงใจแต่งเพื่ออนุรักษ์คำสอนของพระพุทธศาสนาบ้าง แต่อาจเป็นไปได้ที่เพลงไทยบางเพลงโดยเฉพาะเพลงลูกทุ่งที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ทั้งในแง่สังคมและคำสอน

สามารถส่งเสริมให้มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในบทเพลงไทย

การถือคติทางศิลปะว่าศิลปะเท่าเทียมกับศาสนา อย่าลดศิลปะไปปรับใช้ศาสนา ถ้าลด งานนั้นก็จะไม่เป็นศิลปะ

การแต่งคำภีร์ในพระพุทธศาสนาที่มีความคล้ายทำนองเพลงมีรูปแบบการแต่งในลักษณะ

ในคำภีร์พุทธศาสนาเราพบแต่กวีนิพนธ์ ไม่พบว่ามีเพลง

บทเพลงมีความสำคัญกับประชาชนมาน้อยเพียงใด

สำคัญมาก ขาดที่เจริญมักมีเพลงที่ลึกซึ้ง และเพลงที่ลึกซึ้งมักไม่เกี่ยวกับศาสนา

มีวิธีการใดที่สามารถทำให้ประชาชนรู้สึกผ่อนคลายจิตใจ ที่นอกเหนือจากการฟังเพลง

มีความเชื่อเหมือนโซเปนาฮาวเออว่า เพลง (ผมหมายถึง music นะครับ ไม่ใช่ song) คือ

อุปกรณ์เพื่อการพักผ่อนทางจิตใจที่ลึกซึ้งที่สุด ขงจื๊อก็เชื่อเช่นนั้น ไม่มีอะไรทดแทนดนตรีได้ ดนตรีบอกความตื้นลึกของใจคนได้

การสวดมนต์มีความจำเป็นกับภิกษุอย่างไร

สมัยพุทธกาลท่านก็ไม่สวดมนต์ แล้วท่านเป็นพระอรหันต์กันจำนวนมาก

พุทธศาสนมหายานจึงมีการแต่งเนื้อร้องที่เป็นหลักธรรมโดยประกอบดนตรีเพลงมากกว่าพระพุทธศาสนาเถรวาท

เข้าใจว่ามหายานเข้าใจเรื่องดนตรีแบบหนึ่งที่ต่างจากฝ่ายเถรวาท เถรวาทเข้าใจว่าพระเล่นหรือฟังดนตรีไม่ได้ ผิดศีล แต่ฝ่ายมหายานไม่เข้าใจอย่างนั้น

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผศ. ดร. สมชัย ศรีนอก ผอ. หลักสูตรพระพุทธศาสนาสาขาสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๔๕} สัมภาษณ์ ศ. ดร. สมภาร พรหมทา ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙.

๔. ผศ. สหชัย วิวัฒน์ปฐวิ^{๔๖}

ความเป็นมาของเพลงลูกทุ่งเริ่มตั้งแต่สมัยไหน

เพลงลูกทุ่ง" ปรากฏครั้งแรกเป็นชื่อของภาพยนตร์เพลง สร้างโดยบริษัทภาพยนตร์ไทย หรือไทยฟิล์ม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ โดยมี พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล เป็นผู้กำกับ ผู้แต่งทำนองเพลงคือ หม่อมหลวง พวงร้อย อภัยวงศ์ ผู้แต่งเนื้อร้องคือ พระยาโกมารกุลมนตรี (ชื่น) เพลงในภาพยนตร์ ได้แก่ เงาไม้

เพลงลูกทุ่ง" เกิดขึ้นโดย นายจำนง รังสิกุล เป็นผู้ริเริ่ม ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่ง เป็นหัวหน้าฝ่ายจัดรายการ ของสถานีโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม โดยตั้งชื่อรายการว่า "เพลงลูกทุ่ง" มีนายประกอบ ไชยพิพัฒน์ เป็นผู้จัด ออกอากาศ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ เดือนละ ๒ ครั้ง

๕. ผศ. ดร. ประจักษ์ ไม้เจริญ^{๔๗}

บทเพลงไทยประเภท ที่ยังคงอนุรักษ์คำสอนในพระพุทธศาสนา

คือประเภทเพลงลูกทุ่งส่วนใหญ่ โดยมีการแต่งแบบเจาะจง เพราะเพลงลูกทุ่ง มีการแต่งแบบอิงชีวิต สิ่งแวดล้อม บางเพลงแต่งแบบเจาะจง เพื่อเอาพระพุทธศาสนามาสอนจิตใจมนุษย์

บทเพลงไทยมีส่วนชี้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือมีส่วนชี้นำด้านความเชื่อเรื่องกรรม การทำดีได้ดีเป็นต้น

การส่งเสริมให้มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในบทเพลงไทยได้ด้วยวิธีการ

ควรนำไปบรรจุในหลักสูตร ตั้งแต่ปฐม –มัธยม มีการจัดแข่งแต่งเพลงลูกทุ่งเป็นหลักเพระเข้ากันได้กับวิถีชีวิต

บทเพลงที่ใช้ประกอบในการรำนานาฏศิลป์ไทย ส่วนใหญ่มีเนื้อร้องประเภทที่ การแต่งเนื้อร้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เช่น วันเกิด วันเฉลิมพระชนมพรรษา และที่สำคัญ คือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา นาฏศิลป์ที่ประกอบกรำและมีเพลงชาวให้จังหวะสามารถสื่อภาษาต่างๆ เช่นการยกมือพนม ในทางพระพุทธศาสนาได้

วิชานาฏศิลป์ไทยสามารถช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาได้มากน้อยเพียงใด

ช่วยส่งเสริมได้อย่างมากๆ เช่นในการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ในวัด ๑๐๐ แห่ง จะมีชมรมนาฏศิลป์ ทุกแห่ง เพราะนาฏศิลป์และพระพุทธศาสนาจะมาด้วยกัน

บทเพลงมีความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงใด

มีความสำคัญมากที่สุด การร้องเพลงกล่อมลูก การร้องเพลงปลุกใจ ในช่วงปฎิวัติ ร้องเพลงประท้วง เพื่อสร้างความฮึกเหิมเกิดพลังใจ

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผศ. สหชัย วิวัฒน์ปฐวิ อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีตะวันตก มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผศ. ดร. ประจักษ์ ไม้เจริญ รองคณบดี คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ๒๒ มกราคม ๒๕๕๙.

๖. ผศ. ดร.ประพันธ์ ศุภษร^{๔๘}

บทเพลงประเภทที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ

บทเพลงลูกทุ่งไทย เป็นเพลงที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยตรงเพราะเป็นบริบทของชนบท เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญบาปในทาง

เพลงเพื่อชีวิตแขนงด้วยปรัชญาชีวิต-สังคม

บทเพลงไทยมีส่วนชี้้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักในทางพระพุทธศาสนา คือ

คำสอนในทางพระพุทธศาสนา มีอิทธิพลต่อเพลงลูกทุ่งมากๆ นักแต่งเพลงเอามาแทรก

เช่น เพลงอกหัก ของสายัญ สัญญา ความรักของคนอกหักเพลงกล่อมนาถ บวชเรียนเขียนอ่าน สามเณรกำพร้าว จะบวชแทนคุณบิดามีอิทธิพลด้านความรัก รู้คุณพ่อแม่ สอนให้รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ประเพณีวัฒนธรรม

การส่งเสริมให้ผู้แต่งบทเพลงไทยสอดแทรกหลักธรรมในพุทธศาสนาได้คือ

ส่งเสริมให้คนแต่งเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงเพื่อชีวิต ต้องใช้บริบททางศาสนา

วัฒนธรรม ประเพณี และบริบททางสังคม เป็นแนวในการแต่งเพลง แต่งเพลงต้องให้มีเรื่องของศาสนาหลักธรรมเข้ามาแทรก

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีลักษณะปรากฏรูปที่มีความคล้ายกับทำนองเพลงคือ

การสวดมนต์แบบบทสวดญะสวดแบบทำนองจะมีส่วนคล้าย

หลักธรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนยกระดับจิตใจจากการฟังเพลงคือ

การฟังเพลงแนวสอนธรรม ด้านธรรมะบันเทิง มีจังหวะดนตรีใช้ค้ำง่ายๆ ในการอธิบาย

หลักธรรม จะช่วยให้ผ่อนคลายได้มาก

บทเพลงไทยมีความสำคัญต่อประชาชนมากอย่างไร

มีความสำคัญมาก เพราะว่าตั้งแต่เด็กๆ จะมีความคุ้นเคยกับเสียงเพลง เช่น เพลงกล่อมเด็ก สำหรับบุคคลทั่วไปเมื่อได้ฟังเสียงแล้วจะทำให้หายเครียด แม้ในผู้ป่วยยังมีการใช้ดนตรีบำบัดได้

วิธีการที่สามารถให้ประชาชนมีความผ่อนคลายจิตใจที่นอกเหนือจากการฟังเพลง

การสวดมนต์ ทำสมาธิ เจริญจิตภาวนา และเจริญสติ

๗. ดร. เสนาะ ผดุงคันธ์^{๔๙}

บทเพลงประเภทที่อนุรักษ์คำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ

เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงเพื่อชีวิต ต้องใช้บริบททางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และบริบททางสังคม เป็นแนวในการแต่งเพลงและสอดแทรกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาลงไป

บทเพลงไทยมีส่วนชี้้นำให้ประชาชนเข้าใจหลักในทางพระพุทธศาสนา คือ

เกี่ยวกับผู้แต่ง ผู้ต้องการจะสื่อธรรมอะไร เช่น ความกตัญญู กฎแห่งกรรม

การส่งเสริมให้ผู้แต่งบทเพลงไทยสอดแทรกหลักธรรมในพุทธศาสนาได้คือ

ต้องสร้างจิตสำนึกว่า การแต่งเพลงคือการช่วยลดปัญหาสังคมด้านหนึ่งด้วย และต้องคำนึงถึงผู้ฟังว่า มีหลายระดับ

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผศ. ดร.ประพันธ์ ศุภษร ๒๕ มกราคม ๒๕๕๙.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ดร. เสนาะ ผดุงคันธ์ ๒๕ มกราคม ๒๕๕๙.

ในคัมภีร์พระไตรปิฎกมีลักษณะปรากฏรูปแบบที่มีความคล้ายกับทำนองเพลงคือ การสวดสรภัญญะ และการสวดมนต์แบบทำนอง

หลักธรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนยกระดับจิตจากการฟังเพลง

หลักธรรมเรื่องกตัญญู เรื่องกรรม ความซื่อสัตย์

บทเพลงไทยมีความสำคัญต่อประชาชนมากน้อยเพียงอย่างไร

มีความสำคัญมากเพราะว่าช่วยให้ผ่อนคลายจากอารมณ์ตึงเครียด และเกิดความเพลิดเพลิน

วิธีการที่สามารถให้ประชาชนมีความผ่อนคลายจิตใจที่นอกเหนือจากการฟังเพลงคือ

การสวดมนต์ บทสรภัญญะ สร้างแรงจูงใจในการสวด ไม่เบื่อต่อการสวดมนต์

ข้อเสนอแนะ

๑. แต่งเพลงต้องให้มีเรื่องของศาสนา หลักธรรมเข้ามาแทรก

๒. ใช้คำอธิบายหลักธรรมให้เข้าใจง่าย

๓. ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับ เช่นกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องมากำหนดเป็นนโยบายในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแขนงนี้